

П. ЯМЧУК

Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса

**ІНТЕРПРЕТАЦІЙНІ ВИМІРИ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ
СОБОРНОПРАВНОСТІ У ДУХОВНО-ФІЛОСОФСЬКІЙ СИСТЕМІ
ПОГЛЯДІВ ІВАНА ВИШЕНСЬКОГО**

В статті досліджується ідея української православної соборноправності як трансцендентний культурно-історичний феномен, що ідентифікує культурний універсум українського народу впродовж багатьох століть. Розглянуто цілісне концептуальне бачення ідеї та ідеалу соборноправності, наявне в духовно-філософському універсумові Івана Вишенського.

Ключові слова: соборноправність, соборність, ідея, ідеал, Бароко.

Бароковий філософсько-культурний універсум в українському історичному дискурсі XVI-XVIII ст. позначається кількома сутнісними принципами, виявляючись у низці важливих диспозицій, які зумовлюють саму специфіку національного богومислення. Християнський консерватизм, як система поглядів та ціннісно-сміслових характеристик, на перше місце виводить саме захист унікальності особистості, але такий захист не є можливим в українському розумінні без Церкви як Собору, без освяченої єдності всіх у одному сакральному цілому. Люди «тихого Бароко», якщо розглядати їх також як творців принципів побудови Українського Православ'я, були причетними до уфундування дуже важливої трансцендентної риси української релігійної культури. Йдеться про соборноправність, яка саме в епоху І. Вишенського врятувала унікальність національного православного богومислення: «Саме завдяки «соборному і виборному началу», на думку А. Річинського, врятувалася Православна церква від загибелі в часи свого занепаду. Більше того – ці принципи стали основою українського культурного відродження XVI-XVII століть» - зазначає О.Саган [1, с.23]

Іван Вишенський, аргументуючи рівність у Православній Церкві всіх її членів, а відтак аргументуючи й обстоюючи принцип соборноправності, підкреслював, пригадуючи надане патріархом громаді право урядувати в Церкві: «Розглянемо, для чого патріарх поклав церковний уряд на хлопів, кожум'як, сидельників і світських людей...добрий владики для проповіді вибрав простих хлопів, смиренних жебраків, беззлобних рибалок, кожум'як і доручив їм свою Церкву, доручив людське спасіння, переконавшись, що вони вірні – так само й патріарх, тримаючись Христового сліду, учинив; тим доручив Христову церкву, в яких переконався, що вони не еретики, не відщепенці, не розпутники благочестя, і дав їм силу управи свого пастирства, і навчив як Церкву оберігати од ересі антихристового вчення» [2, с.85]. Відтак, соборноправність, заснована на христонаслідувальному

началі і є в концептуальному баченні Івана Вишенського домінуючою диспозицією, яка аксіоматизує соборне управління Церквою як таке.

Христонаслідувальність у вказаному сенсі була притаманною, перш за все, самому духовно-філософському універсумові Івана Вишенського і, що цілком закономірно, повинна була поширюватись у його концептуальному баченні і на весь церковний устрій, на кожную особистість, особливо духовного стану: «А священники православної віри, поборники благочестя, у своєму ступені тверді і мають таку силу, владу і начальство боронити євангельську правду і за неї до крові стояти, як це робив і сам Христос, його апостоли й інші» [2, с.88]. Таким чином, основою соборноправності, згідно з богословським баченням українського мислителя, є саме відповідність христонаслідувальному ідеалу кожного зі священників як, понад усе, репрезентантів верстви «поборників благочестя». Прикметним також є й те, що, розглядаючи православне священство, Іван Вишенський привертає увагу до вірності вірі в Христа, твердості в такій вірі, яка одна лише легітимізує право не абсолютизованої ієрархії, а громади й священників не як ієрархів, а як найбільш твердих послідовників Христа, управляти Православною Церквою.

Обстоювана І. Вишенським диспозиція, яка не ієрархію як таку, а саме христонаслідувальність священства визначила своєю основою мала значне поширення в світі ідей епох українського Середньовіччя та Бароко. Не в останню чергу таке явище в українській цивілізаційній ідентичності як особливій семіосфері сформувалося під впливом універсуму духовно-філософських ідей І. Вишенського. Як духовний філософ, що мислив масштабними категоріями І. Вишенський добре усвідомлював трагізм ситуації, що в ній опинилося загалом українське суспільство внаслідок татарської навали і Церква як його духовна основа зосібна. Як зазначає о. Іван Шевців: «Переживши разом із народом добу татарського лихоліття та упадок Української державності, Українська Церква перебирає на свої плечі провід народу, з яким вона тісно злучена в усіх його верствах... Так, в «Палінодії» Захарії Копистенського (кінець XVI ст.) читаємо: «Єпископські і митрополичі столиці посідали не люди гідні, а такі, що були їм (тим столицям) на ганьбу, сором і гріх; не люди з монастирів, добре випробувані в житті бездоганному і чернечому, сідали на них відповідно до церковних уставів... І так ті святі й всякої честі гідні престоли почали на собі чути не тільки двоєженців чи триженців, але й таких розпусників, що й обіцяного Богові життя не держалися відповідно до канонів і до свого стану... Через те до священства натиснулись самі голодні й неуки, так що й пізнати не можна було, де пресвітер частіше – в корчмі чи в церкві» [3, с.199].

Окреслене І. Шевцевим становище всередині Церкви було потужним аргументом на користь вироблення системної та масштабної концепції духовно-національного соборноправ'я, адже саме ця духовна стратегія дозволяла не лише вберегти Церкву як кістяк громадського життя українців від фатального руйнування, а й залучити до інститутів соборноправності по-Інтерпретаційні виміри української православної соборноправності у духовно-філософській системі поглядів Івана Вишенського

справжньому кращих, дійсно елітарних особистостей з усіх верств українського християнського суспільства. Цим самим здобувала своєрідне наповнення і концепція християнської української еліти не як посадової чи ієрархічної, а саме як позаієрархічної, духовно-інтелектуальної верстви «проводирів духу». Соборноправність, а отже рівність усіх вірних у Господі, не декларативно, а сутнісно робила ранньохристиянський ідеал зримим, увиразнювала його, переводячи в буттєву площину. Ця унікальна в усьому обширові європейського середньовічного християнства концептуально наповнена реальність, вироблена українськими богословами Середньовіччя та Бароко, і, нехай без буквального дотримання ідей цих провідних мислителів, усе ж втілена міщанами й селянами в дійсність, стала ще однією зримою ознакою українського типу причетності до віри у Христа, ще одним способом національної самоідентифікації через громадське осягнення віри.

З метою подання об'єктивно-наукового розуміння феномену соборноправності в українській світоглядній традиції, в усій трансцендентній співмірності цього чинника з обширом формування національної української ідентичності слід розглянути й важливі сучасні дефініції вказаного фактора, окреслити його наріжні константи. Сучасний вітчизняний філософ та релігієзнавець А.М.Колодний таким чином категоріально визначає це явище: «Соборноправність в Українській Церкві виражалася насамперед у тому, щоб кожний з її ієрархів не керував самочинно і самовладно... Всі церковні посади, на відміну від Московського і Константинопольського патріархатів, були в ній виборними ... принцип соборноправності й виборності, зокрема, прилучення до вирішення церковних справ мирян і водночас включення служителів культу в громадську діяльність, зумовили перетворення Української Православної Церкви на живий національний організм, що зберігав і конденсував духовні сили народу» [4, с.88].

Саме такий демократичний підхід, заснований на праві особистості вирішувати справи свого духовного та інтелектуального розвитку, був не лише унікальним для досвіду тогочасної Європи, але, на жаль, є унікальним і для нинішнього стану релігійного життя в Україні. Адже, як зауважує А.М.Колодний: «Визнаємо, що принцип соборноправності не притаманний жодній нині в Україні існуючій Православній Церкві» [4, с. 88]. Важливо також відзначити й те, що християнсько-консервативні в сутності, орієнтовані на ідеал ранньохристиянської громади ідеї І. Вишенського не лише іманентно визначали принципи української соборноправності як явища, але і єдали таку національну соборноправність із традицією східного православ'я. В цитованому нами посланні І.Вишенського таку єдність символізує воля східного православного патріарха, за волею якого соборноправність в Українській Церкві була легітимізована. У даному контексті слід нагадати й про те, що, як зазначив, характеризуючи відбиття явища соборноправності поглядах А.Річинського проф. О.Саган: «Однією з перших особливостей українського православ'я дослідник називає Інтерпретаційні виміри української православної соборноправності у духовно-філософській системі поглядів Івана Вишенського

соборноправність. Обґрунтовуючи цю рису вчений пише, що вона не тільки не суперечить, але й ґрунтується на науці та традиціях православного Сходу. Так, у «Посланні Східних Патріархів» чітко зазначено, що «ані патріархи, ані собори ніколи не змогли запровадити чогось нового, бо хоронителем благочестя є само тіло Церкви, себто сам нарід». Соборний лад природно зв'язаний з традицією виборності духовенства, яка в Україні широко застосовувалася навіть при виборах («елекціях») ієрархії...Таким чином, Українська Церква мала тісний моральний зв'язок зі своїми парафіянами, оскільки постійно поповнювалась новими членами з народу і головні питання вирішувала соборно» [1, с. 22]. Враховуючи наведені констатації певне слід вести мову про аксіоматичну перспективність екстраполяції ідей, репрезентантів «тихого Бароко» в сучасний контекст.

Не можна у цьому зв'язку оминати й ще одне ключове духовно-філософське положення, що його І.Вишенський прямо пов'язує із концепцією соборноправності. Йдеться про універсалізацію соборноправності через поширення у світі ідей раннього християнства за допомогою книг, писемного слова, яке має на меті вберегти особистість від «зв'аб і спокус», вказати особистості та суспільству християнсько-консервативний шлях до істинної свободи: «Затим даю вам, православним, пораду: подбайте про свою благочестиву і православно віру, а найбільше про своє спасіння, щоб біг життя...був вам старателем до спасіння, а не до погібелі. Скомпонуйте одну книгу, видавши її друком, котра була б у першу чергу огородою благочестю, оберігаючи всякий благочестивий помисел... Друга сила і міць цієї книги: Покрова і Мир, які дарують зверху від триєдиного божества всіляку тишу, щоб неправедний розум повітряних духів влади князя тьми ... не заморочив благочестивого помислу, не відкинув від Православної віри і від служби Богу життя...не відлучив своєю буряною хмарою...пролиттям облудного міркування, який гвалтом нападає на неправомірно заснований розум, а коли він...остережеться знанням з тієї книги, то від всього того не постраждає. Тій книзі назва має бути «Соборник», тобто зібрані всі невідомі таємниці різних часів, учинені або мовлені від Христа-Спасителя або ж його учнів, святих апостолів чи святих богоносних отців. Належить злучити в одно тяму і розум про весь порядок Православної Церкви...І буде книга «Соборник» така, над яку немає потрібнішої в нашій Церкві і без неї, як голова без очей, нічого бачити і знати не можемо» (курсив наш - П. Я.) [2, с.186-187]

Слід проаналізувати наведену панорамну духовно-філософську парадигму мислення І. Вишенського. Є очевидними декілька ключових аспектів. По-перше, акцентуємо на тому, що власне розуміння соборноправності як іманентно духовно-національної категорії, мислитель і полеміст доби українського Середньовіччя прямо співвідносить із ідеєю, з ідеалом Вселенського Православ'я, яке в концептуальному мисленні І. Вишенського здобуває універсальний характер. Інакше як у вказаному розумінні не можна трактувати вимогу богослова, щоб до однієї, Інтерпретаційні виміри української православної соборноправності у духовно-філософській системі поглядів Івана Вишенського

універсальної українцями створеної (адже наведені поради адресовані саме співвітчизникам-русинам) книги увійшли всі, без винятку, скарби світового православ'я, всі провідні настанови, трактати, віровчительні твори його творців – від Самого Спасителя до «святих богоносних отців». Такий духовно-філософський універсалізм, поєднаний із старанною наполегливістю українських православних, які мають узагальнити, систематизувати світовий досвід Православної Віри, Церкви, не лише, на переконання І. Вишенського, повинен засвідчити перед Богом і людьми істинність українського православ'я, але й вказати всім (як окремим особистостям, так і цілим народам) істинний шлях до спасіння. Саме в цьому, не силовому, а духовному наверненні до Бога, бачить український мислитель справжню місію власного народу, який не має права відступитись від православ'я ще й тому, що покликаний бути справжнім світильником у світі «зваб та спокус», у світі, де ідеали віри часто прагнули стверджувати зброєю, а не сакральним Словом Істини. Важливим концептом наведеної духовно-філософської універсалії І.Вишенського слід також вважати і висловлену мислителем вимогу до русинів видати книгу друком. Це побажання вказує одразу на кілька важливих аспектів. Першим з них є аргументоване заперечення твердження, яке ототожнює християнський консерватизм як ідейне вчення із реакційністю. В епоху Івана Вишенського книгодрукування, яке виникло на католицько-протестантському Заході і вже самим цим фактом могло занепокоїти українського православного мислителя, в тому, звісно, разі, якби він був не консерватором, а реакціонером, було явищем новітнім, незвичним для багатьох.

Привертає увагу і таке твердження мислителя. Міркуючи про мету такої універсальної християнської книги, Іван Вишенський наголошує на тому, що вона повинна бути «огородою благочестю, оберігаючи всякий благочестивий помисел». Є цілком очевидним, що навіть термінологія, вжита духовним філософом прямо співвідноситься з християнським консерватизмом, адже і «огорода» і «благочестя» вказують як на консервативний («огороджувати» тобто охороняти, оберігати), так і на християнський («благочестя») характер визначення мислителем мети цієї книги. Тим більше, що І. Вишенський в цьому самому контексті прямо застерігає від того, щоб всякий помисел «не виходив самогадною думкою назовні, за огороду, де живе звір ересі і кволих розумом до своєї зваби забирає та пожирає» [2, с.186]. Відтак, така книга повинна виступати й у ролі потужного християнсько-консервативного застережника, що має на меті оборонити «кволих розумом» від втечі назовні від християнського спрямування, де їх неминуче чекатиме загибель. Пригадуючи нову та новітню історію не можна ще раз не подивуватися істинності зроблених І.Вишенським ще у XVI-XVII ст. застережень. Є важливим і таке твердження мислителя, де він цілком логічно, в богословському дискурсі, використовує складні трансцендентальні категорії, міркуючи про «біг», тобто швидкоплинність часу, про плин життя, який має бути для кожної

Інтерпретаційні виміри української православної соборноправності у духовно-філософській системі поглядів Івана Вишенського

людини «старателем до спасіння, а не до погибелі». Філософське осмислення категорій життя, зокрема його сенсу, належить і належатиме, напевне, до найбільш складних світоглядних проблем. І.Вишенський чітко визначає такий сенс для кожної людини, а отже – і для суспільства в цілому. Цим сенсом є прагнення наблизити себе та інших до спасіння, порятувати якомога більше душ. Для нього немає складності у вирішенні цього питання, адже таке вирішення вже дав у Євангелії Спаситель. Саме тому український мислитель рішуче відкидає практику буттєвого, неодоуховненого філософування як способу заведення в оману, до ересі. Саме тому не хоче визнавати український середньовічно-бароковий християнський філософ «поганських учителів», адже всі ці й багато інших, тих, що за «огородою благочестя» знаходяться, явища, ідейні перспективи та моделі особистісного або громадського розвитку, є в його системі духовно-філософських поглядів ближчим або коротшим шляхом у прірву. Звідси походить і ще одне визначення автором мети такої майбутньої книги – бути «силою і міццю», яка, своєю чергою, походить від універсалій Покрови і Миру. Немає потреби доводити, що саме Покрова і Мир є одними з найбільш шанованих в українському Православ'ї християнських вірооснов.

Як зауважив сучасний український духовний філософ о. С. Ярмусь, міркуючи про сам феномен Православ'я: «Православ'я у своїй суті – релігія радості, що є сповненою пасхального тріумфу... Православ'я треба полюбити життям і треба хотіти переживати його, бо без вольових переживань Православ'я не можна збагнути. Треба знати й те, що в Православ'ї на першому місці стоїть... життєва православність чи правоживучість у Бозі. Тут життєва любов людини до Бога і людини вище доктринально-нормативної букви закону. Богом відкриті Істини Православ'я в собі вміщує і береже їх зі своєю, притаманною йому святою обережністю»(курсив наш - П.Я) [5, с. 223]

У концептуальному баченні І. Вишенського саме таке консервативне трактування особистісного вибору людини, її причетності до православного духовного універсуму є шляхом до її порятунку. Відтак, саме консервативно потрактована віра, оперта на книжні універсальні джерела здатна захистити особистість, зробити її такою, яку ні за яких обставин не можна ушкодити, звабити. Універсум християнської книги, так, як його розуміє І.Вишенський, є важливим способом забезпечення від «пролиття облудного міркування, який гвалтом нападає на неправомірно заснований розум». У цьому образному концепті можна прочитати, передусім, інтелектуальні загрози, що їх містить доба Реформації та Нового часу. Цю добу о. І. Шевців, можливо, також у дещо загострено-полемічному, вишенському дусі характеризував таким чином: «Коли суттю християнської культури є дух єдності, то Реформація принесла дух бунту проти будь-якого авторитету, бо що голова, то розум. Вона посіяла диявольське зерно розбрату, розкладу суспільства ... і вже через три століття Французька Революція на своїх прапорах піднесла гасла ... свобода, братерство і рівність, а сама проковтнула носіїв тих гасел:

Інтерпретаційні виміри української православної соборноправності у духовно-філософській системі поглядів Івана Вишенського

Марата, Дантона і Робесп'єра. На її хвилях вплив Наполеон, який заявив папі Пієві ІХ: «Небо твоє, а Земля – моя!» і коронував себе на імператора, який опісля закінчив усамітно на вигнанні на острові св. Олени» [3, с.183]

Полемізм о. Івана Шевціва, так само як і полемічна гострота послань І. Вишенського, спрямовані, як нам видається, більше все ж таки не на саму сутність Реформації як такої, а, швидше, на ті наслідки, які стали можливими завдяки не завжди адекватному до її мети та завдань втіленню різними поколіннями. Беззаперечним у даному разі є одне: обидва духовні філософи, і середньовічно-бароковий і сучасний, один візійно прозираючи перспективи людини без достатньо сильної строгої віри в Бога, а інший – аналізуючи сумні наслідки такого існування без Бога є одноставними в основному, а саме в тому, що визначена І. Вишенським реальність спокушеного «облудним міркуванням неправомірно заснованого розуму» неминуче призводить до означеного о. І.Шевцівим «бунту проти будь-якого авторитету».

Саме від такої, констатованої українським сучасним мислителем, реальності хотів застерегти І. Вишенський, коли пропонував укласти універсальну книгу для християнина. Звісно ж не розмаїття думок боявся богослов-аскет, а того, що виведене в абсолют таке «розмаїття» звабить і загубить людину, призведе через декілька століть до констатованих о. І. Шевцівим «розбрату, розкладу суспільства», адже сфальшовані гасла свободи, рівності та братерства виступлять у цьому процесі одурення суспільства тією «буряною хмарою», яка затьмарить на довгі століття шляхи до істини. Саме тому, міркуючи над християнсько-консервативною концепцією «Соборника», І. Вишенський наголошує на такій його захисній місії при формуванні світогляду особистості: «а коли він (читач- П. Я.) ... остережеться знанням з тієї книги, то від того всього не постраждає» [2, с.187]. І, зрештою, не можна оминати увагою й назву запланованої і концептуально визначеної мислителем християнської енциклопедичної книги. В філософії, а, особливо у богомисленні доби українського Середньовіччя та Бароко ніколи не спостерігалось інфляції слова, а отже будь-який термін чи означення завжди вживалися не лише з глибоким осмисленням, а й з огляду на його відповідність минулому, сьогоденню та майбутньому. Саме так слід і розуміти термін «Соборник», який не лише повністю відповідає духовно-філософській концепції соборноправності, а й актуалізує бачення Христової Церкви як Вселенського Собору усіх часів та народів, як Собору, де на рівні Євангелія, Логосу, Учительного Слова присутні всі мислителі, богослови, які у різні часи рятували в минулому, а відтак рятуватимуть і в майбутньому людські душі. Пропозиція І. Вишенського широко видати «Соборник» є ще одним аргументом на користь правильності висловлених припущень. Собор, як форма найбільш близького до ранньохристиянського ідеалу буття Христової Церкви, і «Соборник», як книжне словесне втілення такої форми, становлять у ідейній концепції І. Вишенського нерозривну єдність.

Інтерпретаційні виміри української православної соборноправності у духовно-філософській системі поглядів Івана Вишенського

У цьому контексті привернемо увагу до ще однієї настанови мислителя. Йдеться про визначену ним структуру «Соборника», І. Вишенський вказує: «Належить злучити в одно тяму й розум про весь порядок Православної Церкви, розділений у словах на цілий рік, обходячи річне коло... Початок же тієї книги від митаря і фарисея бере до всіх святих недільними ступнями наук, а до тієї штуки треба прилучити дванадцять свят Господа і Богородиці з найвибірнішими святами за типіком, які вимагають неспанья» [2, с. 187]. Цілком зрозуміло, що запропонований І. Вишенським богословський принцип не лише повною мірою відповідає канонам раннього християнства, але й є на теперішній час наріжною підвалиною богослужбового життя Української Православної Церкви. Про те, що з ідеєю І. Вишенського щодо створення «Соборника» був знайомий митрополит Петро Могила непрямо свідчить його широка діяльність щодо підготовки і видання української богослужбової літератури. На це вказує і о. С.Ярмусь, зазначаючи: «Як церковний діяч і Первосвятитель, Петро Могила відомий тим, що вивів Українську Православну Церкву з великого безладдя, а також навів порядок у її богослужбовому...житті. Крім того, митрополит був винятковим учителем, письменником і пастирем. Доказом цього є такі його праці, як Великий і Малий Катехізиси, «Требник», та маловідома його праця «Книга душі, нарицаемое злото» [5, с.146]. Так само, напевне, не слід оминати увагою й створення св. Димитрієм Тупталом «Четьїх-Міней», в основу яких також були покладені принципи, які є близькими до тих, що їх сформулював І. Вишенський як засадничі для «Соборника». У окресленому контексті вивчення принципу соборноправності, соборності загалом, важливим є й аналітичне дослідження наступної концептуальної ідеї, що її Іван Вишенський сформулював у такий спосіб. Звертаючись до української православної громади, філософ радить їй подбати про підготовку «Соборника», пропонуючи свою допомогу: «Отож, коли схочете й подбаєте за цією порадою, озвіться до нас, і допоможемо ми вам своєю працею» [2, с. 187]. Окреслюючи базисні одиниці ролі в соборноправній українській Церкві священників та мирян О.Саган вказує на такі знакові риси буття Церкви : «великий авторитет та повагу вірних до священників в Українському православ'ї. Такі широкі права, якими володів український священник, зустрічалися лише в Україні і нагадували відносини в ранніх Церквах, коли ще не були чітко розмежовані функції пресвітера та єпископа... Велика вага душпастиря в суспільстві накладала на нього і велику відповідальність. І коли він виявлявся не гідним цього звання, то в Українській церкві існував чин усунення зі священства, який здійснювався обов'язково у присутності мирян. Остригалосся волосся (звідси – розстриги) здійснювався специфічний обряд знімання священницького одягу. Нічого подібного в інших Православних церквах не було» (курсив наш - П.Я) [1, с.21-22].

Як бачимо, вітчизняна соборноправність не лише була справді унікальним явищем в родині Православних церков, а й прямо порівнюється Інтерпретаційні виміри української православної соборноправності у духовно-філософській системі поглядів Івана Вишенського 164

із ранньохристиянськими Церквами, що на них орієнтувався у своїх духовно-світоглядних концепціях Іван Вишенський. Важливим є також і те, що священики та миряни, згідно з точним спостереженням О.Сагана, не лише мали широкі права у соборноправній Церкві, але й були ніби підконтрольними, підзвітними одне одному. А головним Законом, що визначав тип їхнього перебування і діяльності в Церкві був і лишався Закон Божий, Святе Письмо. Саме за його недотримання могли українські миряни позбавити, згідно з прописаним каноном, священика сану й, відповідно, тих широких повноважень, які той сан йому дарував для здійснення їх на славу Божу і на добро людей. Громада, таким чином, у співвідношенні кліру та мирян відігравала визначальну роль і могла визначати певні вектори розвитку у церковному житті. Враховуючи вплив громади й передбачаючи можливий опір певних її кіл у найбільш вразливому вимірові – вимірові практичного втілення видання (вразливість ця, як відомо, є ознакою не лише часів Івана Вишенського), мислитель так відповідає на ще не висловлені, але передбачувані ним аргументи: «А коли б сказали: хто на те дасть кошти, коли одному чи убогим не підняти такого, відповім вам на те: добрий є спосіб єврейського розуму – спільна складка в карван (храмову скарбницю). Коли вдовиця бідна – дві лепти, шеляг, півгроша, а хто багатший або пан – золотий, десять, а навіть і сто на загальну користь і за своє спасіння: нічого бо дорожчого немає від душі – так би те діло могло б і здійснитися» [2, с. 187]. Висловлені ідеї І. Вишенського так само ілюструють ідею соборноправності, але у даному разі слід вести мову про її суто практичне наповнення, яке, у буттєвому сенсі, нерозривно пов'язане і засновується на сакральних началах. Звертаючись до досвіду єврейського народу, І.Вишенський розширює розуміння феномену соборності, виводячи його на духовно-соціальний рівень, проводячи глибоку аналогію між духовними надбаннями євреїв та українців. Принцип учительства, здатності до навчання в інших, не відгороджування свого життя від позитивних аспектів світового, навіть й інорелігійного досвіду – також є одним з наріжних у християнсько-консервативній світоглядній системі І. Вишенського. Відтак – іманентно засвідчується І. Вишенським здатність консерватизму до відкритого пошуку істини, не замикання лише у власній національно-історичній парадигмі.

Суттєвим у даному контексті є й те, що Вишенський єднає принцип переймання інорелігійного досвіду з принципом повернення до євангельських ранньохристиянських джерел. Притча про бідну вдову та дві лепти, що їх вона поклала в храмову скарбничку, в його баченні здобуває засадничий характер, якщо йдеться про побудову нових взаємин усередині української християнської спільноти.

Список використаної літератури

1. Саган О. А.Річинський і проблеми українського християнського обрядотворення /О.Саган// Арсен Річинський - ідеолог українського православ'я. – Київ-Тернопіль-Кременець: – 1998.- С.20-26.

2. Вишенський І. Твори./І. Вишенський - К.: Дніпро 1986 – 247 с.
3. Шевців О. І. Християнська Україна./о. І. Шевців – Київ –Дрогобич: Коло. – 2003. – 468 с.
4. Колодний А. Українське православ'я з погляду Арсена Річинського /А.Колодний// Арсен Річинський: видатний український громадський діяч і науковець-релігієзнавець. Науковий збірник. – Київ-Кременець.- 2007.- С.85-91
5. Ярмусь С. Досвід віри українця/С. Ярмусь – К.: Світ знань, 2007. – 488 с.

П.ЯМЧУК

Одесский государственный университет внутренних дел, Одесса

ИНТЕРПРЕТАЦИОННЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ УКРАИНСКОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ СОБОРНОПРАВНОСТИ В ДУХОВНО-ФИЛСОФСКОЙ СИСТЕМЕ ВЗГЛЯДОВ ИВАНА ВИШЕНСКОГО

В статье исследуется идея украинского православного соборноправия как трансцендентный культурно-исторический феномен, идентифицирующий культурный универсум украинского народа на протяжении многих веков. Рассмотрено целостное концептуальное видение идеи и идеала соборноправия, присутствующее в духовно-философском универсуме Ивана Вышенского.

Ключевые слова: соборноправие, соборность, идея, идеал, Барокко.

P. YAMCHUK

Odessa state university of interior affairs, Odessa

INTERPRETIVE DIMENSION OF THE UKRAINIAN ORTHODOX BOARD CATHOLICITY IN SPIRITUAL AND PHILOSOPHICAL BELIEF SYSTEM OF THE IVAN VISHENSKIY

This article examines the idea of Ukrainian Orthodox board catholicity as transcendent cultural and historical phenomenon, identifying the cultural universe of the Ukrainian people for centuries. We consider a vision for holistic ideas and ideals sobornopraviya present in the spiritual and philosophical universe of the Ivan Vyshenskiy.

Key words: sobornopravie, collegiality, idea? of the ideal, baroque.

Стаття надійшла до редакції 23.04.11р.